

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับผังรายการ

การบริหารองค์กรสามารถวัดได้ว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ สามารถดูได้จากผลงานที่แสดงออกมา สำหรับกรณีของช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ก็เช่นกัน การบริหารองค์กรสื่อสารมวลชนจะสามารถประเมินประสิทธิภาพได้จากการนำเสนอรายการต่อประชาชนว่าเป็นไปตามหน้าที่หรือไม่ซึ่งผังรายการจะเป็นตัวสะท้อนได้เป็นอย่างดี โดยตัวผังรายการนั้นจะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมและแรงกดดันต่างๆ เช่นเดียวกับการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง ดังนั้นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนผังรายการ จึงเป็นประเด็นที่จะศึกษาในบทนี้

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดผังรายการ ผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก จากการศึกษาได้แบ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ปัจจัย คือ

- 1 ปัจจัยภายใน คือ นโยบายผู้บริหารที่มีต่อผังรายการ,ระบบเทคโนโลยีกับการวางผังรายการ
- 2 ปัจจัยภายนอก คือ ตัวเลขวัดระดับความนิยม(เรตติ้ง),แรงบังคับทางการเมือง สภาพเศรษฐกิจและการตลาด,ด้านประชากรศาสตร์

1 ปัจจัยภายใน

นโยบายผู้บริหารที่มีต่อผังรายการ

ในที่นี้อาจหมายความรวมถึงนโยบายขององค์กรด้วยเช่นกัน เนื่องจากที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปรับโครงสร้างองค์กรแล้วว่า นโยบายของ อ.ส.ม.ท. จะขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการที่เข้ามาบริหารงานในแต่ละยุคสมัย ซึ่งแต่ละท่านก็มีเป้าหมายที่แตกต่างกันไป

จากการศึกษาพบว่า นโยบายจะส่งผลสะท้อนมายังผังรายการ ว่าจะมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางใด จึงไม่สามารถสรุปแน่นอนได้ว่าช่อง 9 มีการวางสถานะของตนเองว่าเป็นสถานีที่เน้นหนักไปในทางใด ซึ่งจะขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้อำนวยการที่เข้ามาบริหารในแต่ละยุค โดยแต่ละท่านก็也将มีความสนใจที่แตกต่างกันไป ดังนั้น เมื่อคนใหม่เข้ามาบริหาร ผังรายการก็จะมีรูปแบบ

การนำเสนอแบบใหม่ทำให้ผังมีลักษณะเปลี่ยนไปตลอดเวลา แต่พอจะกล่าวได้ว่ารายการส่วนใหญ่ จะเป็นไปในแง่ของเพื่อประชาชน เพื่อสังคม และนอกจากนโยบายที่จะเน้นทำเพื่อสังคมแล้วยังจะต้องสนใจในส่วนของการหารายได้ด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากบางช่วงของผู้บริหารที่มีนโยบายที่เน้นเรื่องการขายเวลา เพราะ อ.ส.ม.ท. เป็นองค์กรรัฐวิสาหกิจที่จะต้องหารายได้ ดังนั้น การทำธุรกิจต่างๆเกี่ยวกับสื่อจึงดำเนินควบคู่ไปกับการปฏิบัติหน้าที่เพื่อสังคม ซึ่งตรงกับนโยบายและวัตถุประสงค์ และอีกอย่าง อ.ส.ม.ท. มีความจำเป็นจะต้องนำรายได้ส่งคืนรัฐเช่นกัน

“...ผังรายการช่อง 9 ไม่มีค้อยมีความแน่นอน บางที 9 โมงจะเป็นเพลงลูกทุ่งแทนที่จะเป็นข่าว บางทีก็มีข่าวเศรษฐกิจ มันสะเปะสะปะ บางทีก็ให้คนเช่า แล้วแต่ ผอ. ใครมาก็เปลี่ยนยุคใครยุคมัน..”

(สีพรรณ คำวิเศษณ์, อ่างแล้ว)

“นโยบายที่ผ่านมา ผู้บริหารส่วนใหญ่ก็จะเน้นในแง่ของเพื่อประชาชน ซึ่งก็แน่นอนอยู่แล้ว เพราะมันเป็นของรัฐ เราต้องทำอะไรเพื่อประชาชน โดยทุกสมัยก็จะเน้นข่าวเพื่อสังคม กีฬา ทอล์คโชว์ จะเน้นพวกนี้ ละครเราก็ไม่ค้อยเน้น”

(วิภาดา จตุยศพร, อ่างแล้ว)

“ยุคท่านสรจักร ก็ให้นำรายการ 9Sci หรือย้อนไปสมัยท่านอรสา ก็มีรายการภาษาไทยในจอ ท่านสนับสนุนเรื่องภาษาไทย อย่างคุณแสงชัยก็เป็นข่าว...”

(วิภาดา จตุยศพร, อ่างแล้ว)

“นโยบายองค์กรมีผลต่อการจัดผังรายการ คือนโยบายองค์กรแต่ละนโยบายที่ผู้อำนวยการใหม่เข้ามา ก็มีนโยบายซึ่งรับจากบอร์ดบริหาร แล้วพอผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. รับนโยบายจากบอร์ดบริหาร ก็มามีผลกระทบต่อช่อง 9 ซึ่งต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบ เหมือนคนใหม่(ผอ. มิ่งขวัญ) มาก็ต้องทำเป็น Modern Television เราก็ต้องเปลี่ยนผังรายการเป็น Modern Programming”

(สุระ เกนทะนะศิลป์, อ่างแล้ว)

“ผลกระทบที่มีต่อผัง ก็สืบเนื่องมาจากนโยบายผู้บริหารบางคนก็สนใจอย่างหนึ่ง บางคนก็สนใจอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งก็มีผลต่อสถานีที่ต้องปรับตาม ณ วันนี้ (2545) เข้าใจว่า รายการหลักจะเน้นไปทางข่าว”

(พรชัย ปิยะเกตุสิน, อ่างแล้ว)

“สมัยผมอยู่เขาจะเน้นเรื่องการขายเวลามากกว่า ขายเวลาให้คนนอกทำมากกว่าที่จะทำเอง ต้องเข้าใจโครงสร้างของการจัดรายการทีวี ในการทำทีวีคือการขายเวลา เวลาแต่ละช่วงจะมีราคาแตกต่างกัน เวลาที่เป็นไพรม์ไทม์ก็แพงที่สุด เวลาที่ไม่มีคนดูก็จะถูก”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“นโยบายของทางสถานี เขาก็จะมีสัดส่วนอยู่แล้วว่าจะเป็นการเป็นข่าวเป็นเรื่องใหญ่ สารคดี แล้วก็รายการอะไรต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เดียวนี้ก็ยังไม่เน้นอยู่”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“เนื่องจาก อ.ส.ม.ท. มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนของรัฐ การที่จัดผังรายการ การที่จะเสนอรายการอะไรก็แล้วแต่ คงต้องนึกถึงธุรกิจเป็นเบื้องต้น แต่ภารกิจของช่อง 9 อ.ส.ม.ท. คือระหว่างการเสนอรายการสาระและบันเทิงที่มีคุณภาพ แต่ก็ต้องสามารถนำรายได้ส่งเข้ารัฐได้ด้วย นั่นคือ นโยบายของตัว อ.ส.ม.ท.”

(ธงทอง จันทรางศุ, อ่างแล้ว)

ระบบเทคโนโลยีกับการวางแผนผังรายการ

โดยหลักการแล้วเทคโนโลยีอาจจะไม่ใช่ปัจจัยหลักในการจัดผังรายการของสถานีโทรทัศน์ แต่ทว่าเทคโนโลยีมีส่วนช่วยให้รายการที่นำเสนอน่าชมยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการตลาดจึงถือได้ว่าเทคโนโลยีเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญของสถานีอีกปัจจัยหนึ่ง

จากการศึกษาพบว่า ระบบเทคโนโลยีไม่มีผลต่อการจัดผังรายการ ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 มีเพียงแค่การพัฒนาในรูปแบบการส่งสัญญาณจากระบบอนาล็อกมาเป็นระบบดิจิทัล เพื่อให้รายการน่าดูยิ่งขึ้น แต่ในส่วนของกรวางแผนผังรายการ สามารถบอกได้ว่า นโยบายของผู้บริหารถือเป็นปัจจัยหลักที่ใช้สำหรับกำหนดผังรายการช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

“เทคโนโลยี ก็ยังใช้กับอุปกรณ์เก่าๆ ซ้อมมาบางที่ไม่คุ้ม ซ้อมมาสองสามล้านบางที่ไม่คุ้ม คนไม่เป็น พัฒนาไม่ได้ ผังรายการกับเทคโนโลยี ไม่ค่อยเกี่ยวหรือขึ้นอยู่กับผู้บริหารมากกว่า”

(ชีพธรรม คำวิเศษณ์, อ่างแล้ว)

“ระบบเทคโนโลยีไม่มีผลต่อการจัดผังรายการ”

(สุระ เกนทะนะศิล, อ่างแล้ว)

“เทคโนโลยีมีผลต่อการจัดผัง เดิมจากอนาล็อก เดียวนี้เป็นดิจิทัล ข้อจำกัดของอนาล็อก มีหลายอย่าง พอดิจิทัลเข้ามาทำให้ทุกอย่างทันสมัยหมด รายการน่าดูยิ่งขึ้น”

(พรชัย ปิยะเกศิน, อ่างแล้ว)

นอกจากนี้ ในส่วนของปัจจัยภายในสำหรับการบริหารผังรายการนั้น อุปสรรคที่เกิดขึ้นกับทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 คือ 1) การปฏิบัติงานที่เป็นระบบราชการ ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า 2) การผลิตรายการเองแต่ไม่ได้รับความนิยม จะเป็นรายการประเภทสารคดี และละคร รวมถึงรายการที่จัดทำตามนโยบายคือรายการเพื่อการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งเป็นรายการที่ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ สาเหตุที่กล่าวเช่นนั้นเพราะ รูปแบบรายการที่ล้าสมัย น่าเบื่อ ไม่มีผู้ชม และในการออกอากาศ เป็นช่วงที่ไม่มีผู้ชม จึงทำให้รายการไม่น่าสนใจ 3) ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรในองค์กร ไม่ว่าจะจะเป็นความขัดแย้งกัน การคอร์ปชั่น การขาดความรู้ในการทำงาน และ 4) การปฏิบัติงานไม่มีการประสานงานกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ทำให้เกิดความขัดแย้ง ความคิดแตกแยกกัน คิดกันคนละทาง

“การจัดรายการมีอุปสรรคก็คงเป็นเรื่องของระบบราชการ จะมีขั้นตอนที่ช้า เราต้องแหงเรื่องขึ้นไป ตามลำดับ กว่าจะแหงเรื่องขึ้นไป แหงเรื่องลงมา จะช้ากว่าเอกชน อันนี้แหละคือปัญหา”

(วิภาดา จตุยศพร, อ่างแล้ว)

“การตัดสินใจของผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรมีผลต่อการจัดผังรายการทั้งนั้น และการทำงานในองค์กรนั้นขั้นตอนราชการที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขมีผลแน่นอน”

(สุระ เกนทะนะศิล, อ่างแล้ว)

“ระบบการทำงานของช่อง 9 มีผลต่อการพัฒนาตัวองค์กรแน่นอน คือ ระบบราชการ เช่น การปฏิบัติตามระเบียบในเรื่องการใช้เงิน หรือเรื่องของการไล่นอก ไม่สามารถทำได้ ตำแหน่งมันลงตัว การไหลเวียนของคนเข้าออกน้อยเกินไป นอกนั้นก็ยังมีคนพวกกระด้างอะไรไม่ได้ เพราะ พวกเขามีโลกส่วนตัว มีอิทธิพลบ้าง”

(มนตรี เจริญวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“อุปสรรคปัญหาที่อยู่เยอะ กับการบริหารงานช่อง 9 เรื่องคนเรื่องใหญ่มาก เข้าไปตอนนั้น กำลังวิกฤตมากกับกลุ่มพวกบริหาร คอร์ปชั่นก็ยังมีอยู่ แก่ยาก คนไม่มีความรู้ ไม่มีความสามารถ รับเข้ามาเต็มไปหมด มีผู้มีอิทธิพล”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“สถานีทำเองแล้วไม่ได้ผล แต่ว่าพอให้คนอื่นมาทำแล้วได้คือพวกรายการสารคดีให้ อาจารย์สมเกียรติมาก็ทำได้ แต่ว่าทำเองไม่ได้ ช่วงนั้น อ.ส.ม.ท. ที่เห็นชัดก็คือว่าตอนที่ผมอยู่พยายามจะฟื้นละคร แต่ก็ฟื้นไม่สำเร็จ ตอนที่ผมเข้าไป ช่อง 9 กำลังอยู่ในช่วงกำลังเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างรุนแรง ก็คือว่า อาจารย์สมเกียรติ ก็ไม่ได้อ่านข่าวแล้ว แล้วอาจารย์สมเกียรติเข้ามาเปลี่ยนแนวในการทำ เข้ามาทำสารคดีก็ได้ดีขึ้นแต่ละครฟื้นไม่ได้ ฟื้นไม่อยู่ คุณอารีย์ นักดนตรีพยายามจะฟื้นก็ฟื้นไม่สำเร็จเพราะอีกอย่าง อ.ส.ม.ท. เขาไม่ได้ลงทุนเรื่องซื้อตัวดารามีสตูดิโอที่ผลิตโดยตรงอะไรต่างๆ ผู้ช่อง 7 ช่อง 3 ไม่ได้เลย ต้องยอมรับว่าไม่มีเครื่องมือที่จะสู้ได้”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างถึงแล้ว)

“พวกรายการเพื่อการศึกษาก็เจ๊ง ไม่มีใครดู อย่างรายการมหาวิทยาลัยราม มหาวิทยาลัยสุโขทัย ไม่เห็นมีใครดู แต่ออกไปตามนโยบาย เขาต้องทำอย่างนั้น 10 ปี 20 ปี ก็ไม่พัฒนา เป็นรายการที่ไม่มีประโยชน์อย่างมาก ถ้าจะให้ดี ต้องกำหนดเวลาในการออกอากาศที่แน่นอน อยู่ไกลๆก็ดูได้พอถึงเวลาก็จะได้มานั่งดู นี้อยู่ๆส่งออกไปไม่บอก ไม่รู้ว่าเด็กที่ไหนดู รายการก็ล้ำสมัย ไม่มีคุณภาพ”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“ระบบการทำงานก็ล้ำสมัย จะต้องปรับปรุงใหม่ ก็ต้องขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหาร ผอ. ก็ต้องคิดไป ฝ่ายการตลาด โทรทัศน์ วิทยุ ไม่ควรจะมีมองแยกส่วน โทรทัศน์ไปทาง วิทยุไปทาง มันทำงานร่วมกันได้ไหม เป็นส่วนเสริม จะสนับสนุนซึ่งกันได้อย่างไร สิ่งที่อยู่ในโทรทัศน์เอาไปโฆษณาในวิทยุ สิ่งที่อยู่ในวิทยุ สามารถนำมาขยายผลในโทรทัศน์ได้หรือไม่ มันเหมือนต่างคนต่างอยู่ กรณีของสำนักข่าวไทยก็เช่นเดียวกัน ไม่ใช่เราต้องใช้คนไปทำข่าววิทยุคนหนึ่ง ทำข่าวโทรทัศน์คนหนึ่ง ทั้งนี้พูดถึงการจัดองค์กรเป็นหลัก”

(ธงทอง จันทรางศุ, อ่างแล้ว)

“ฝ่ายการตลาดคิดอย่างหนึ่ง ฝ่ายโทรทัศน์คิดอีกอย่างหนึ่ง การทำงานไม่ค่อยมีการประสาน ที่เป็นระบบที่ทำงานร่วมกันเท่าไรนัก”

(ธงทอง จันทรางศุ, อ่างแล้ว)

2 ปัจจัยภายนอก

ตัวเลขวัดระดับความนิยม (เรตติ้ง)

เป็นตัวสะท้อนความนิยมของรายการใดรายการหนึ่ง ทำให้บริษัทหรือเจ้าของสินค้าตัดสินใจในการซื้อเวลาในช่วงรายการนั้นๆ ส่งผลให้ทางสถานีโทรทัศน์และผู้ผลิตรายการต้องคำนึงถึงปัจจัยตัวนี้ด้วยเช่นกัน

สำหรับทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 เรตติ้งเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการจัดผังรายการ รายการที่มีเรตติ้งสูงก็ทำให้มีโฆษณามาลง และในความเห็นระดับผู้บริหารมองว่าการวัดเรตติ้งของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 โดยบริษัทเอ ซี เนลสัน ค่าที่ได้มีความไม่เที่ยงตรงหรือไม่น่าเชื่อถือ แต่จะไม่สนใจตัวเลขที่วัดมาก็ไม่ได้ เพราะ ค่าเรตติ้งมีผลทางด้านการตลาด สำหรับผู้ที่ซื้อโฆษณา นอกจากนี้ในบางยุค การวัดเรตติ้ง จะกระทำเฉพาะในกรุงเทพฯ เท่านั้น

“มีผล เป็นส่วนหนึ่ง เพราะว่า เรตติ้ง ของ อ.ส.ม.ท. ก็วัดจากบริษัทข้างนอก เขาก็ต้องเสนอให้พวกผู้ใหญ่ดู”

(ซีพธรรม คำวิเศษณ์, อ่างแล้ว)

“เรตติ้ง ก็มี ส่วน ตัวไหนสูงเขาก็อยากซื้อโฆษณาในช่วงนั้น”

(วิภาดา จตุยศพร, อ่างแล้ว)

“เรตติ้ง, เอเจนซี กฎระเบียบ กระแสสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม มีผลต่อการจัดผังรายการทั้งสิ้น”

(สุระ เกนทะนะศีล, อ่างแล้ว)

“ช่อง 9 เขาจะวัดแค่กรุงเทพฯ เท่านั้น เขาไม่วัดต่างจังหวัด ต่างจังหวัดเขาไม่มีคนดู”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“การวัดเรตติ้ง ก็ใช้ของเนลสัน แต่ก็มีวิธีการโจมตีเหมือนกันว่า ไม่เที่ยงตรง มันลงทุนน้อย”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“เรตติ้งกับเอเยนซีมีความสำคัญ, ดีมาร์ เอ.ซี. เนลสัน ผมไม่เชื่อในสิ่งที่เขาวัด มันทำลายอะไรหลายๆอย่างในสังคมไทยมากเลย เอเจนซีทั้งหลายเขาก็เชื่อใ้ตรงนั้น เราก็ดูบ้าง แต่ก็ไม่ได้แปลว่าเราเชื่อในสิ่งนั้น”

(ธงทอง จันทรางศุ, อ่างแล้ว)

แรงบังคับทางการเมือง

เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ถูกก่อตั้งเพื่อเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล จึงทำให้อำนาจทางการเมืองมีผลต่อสถานี ก่อให้เกิดการควบคุม การกำหนดรายการที่นำเสนอ เพื่อไม่ให้ เป็นผลเสียต่อตัวรัฐบาล

สำหรับทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ถูกการเมืองหรือรัฐบาลที่บริหารอยู่ในขณะนั้น เข้ามาวางกรอบในเรื่องของรายการ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในส่วนของ รายการข่าว รวมถึงการขอเวลาในการออกอากาศในเวลาต่างๆหรือการถ่ายทอดสด ทำให้ในแต่ละปีจะเกิดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เป็นเงินจำนวนมาก และได้มีการโต้เถียงกันมาโดยตลอด จนได้บทสรุป คือ ทางสถานีต้องมีเวลาส่วนหนึ่งให้กับองค์กร หรือบุคคล ให้มีเวทีในการแสดงความคิดเห็น อาจจะมาจากการขอร้อง คำสั่ง หรือจากพวกมืออิทธิพล

“แต่ช่อง 9 ก็ยังได้เปรียบในแง่ยี่ห้อสินค้า/แบรนด์สูง รับได้มากกว่า แต่ก็เสียเปรียบในแง่ว่า มันเป็นช่องที่มีการเมืองเข้ามาแทรกมาก ทำให้คนไม่อยากจะดู ข่าวก็ไม่อยากจะดู ไม่น่าตื่นเต้น พุดรูนแรงก็ไม่ได้”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“อย่างรัฐบาลก็จะมีผลต่อตัวรายการเยอะแยะมากมายกายกอง รัฐบาลทำให้รายการเสียหายไปหมด ขอออกรายการยาวไป ขอให้ถ่ายโน้นถ่ายนี้ ขอให้เปิดรายการพิเศษ ปีหนึ่งเสียเงินมหาศาลกับรายการขอมมา ไม่ได้เงิน “

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“เมื่อก่อนนี้ขอตั้งชื่อเลย ไม่ให้ก็บีบบังคับ มันไม่ใช่แค่ราชการ มีทหาร มีพระ มีคนในสังคม คนมีอิทธิพลเถื่อน ขอมาทั้งนั้น”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“การจัดผังของช่อง 9 ไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐ เขาไม่ได้บอกคุณว่าห้ามจัดละคร เขาเพียงแต่ว่า ถ้าเขาต้องการรายการ ก็ต้องให้เขาแล้วกัน ถ้าเขาจะมาขอพูดตอน 2 ทุ่ม ก็ต้องให้เขา เขาจะถ่ายทอดสดเรื่องนั้นคุณก็ต้องให้เขา”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“เรื่องข่าวก็มีการสั่งอยู่แล้วจากทางคนในรัฐบาล เพราะเป็นองค์กรของรัฐ”

(จิระ ห่องสำเร็จ, อ่างแล้ว)

“พรรคการเมือง หรือรัฐบาลที่บริหารอยู่ในขณะนั้น มีผลต่อการจัดผังรายการในระดับ ปานกลาง จะว่าไม่มีก็ได้ จะว่ามีก็ได้ ขึ้นอยู่กับพรรคไหน”

(สุระ เกนทะนะศิล, อ่างแล้ว)

“แล้วแต่บทบาทของรัฐมนตรีของรัฐบาลแต่ละยุคแต่ละสมัย ในบางเวลาเราเคยต้องมีรายการวันจันทร์หลังข่าวเอาไว้ให้บรรดากระทรวง ทบวง กรม ทั้งหลายออกมาพูด เขาก็บอกว่าช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เป็นสถานีซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจของประเทศไทย ก็ควรที่จะมีช่องทางพูดบ้าง ก็ได้เถียงกันมากกว่าควรมีอย่างไรแค่ไหน สุดท้ายก็พบกันได้ครึ่งทางก็คือบ่ายนี้มีคำตอบ อย่างน้อยก็มีพื้นที่หนึ่งให้หน่วยงานต่างๆ เขามีเวทีจะพูด”

(จงทอง จันทรางศุ, อ่างแล้ว)

ในบางครั้งก็ไม่จำเป็นที่รัฐจะต้องมาวางกรอบในเรื่องของการจัดผังรายการ แต่จะเกิดจากการรับรู้ได้ด้วยตนเองของทางสถานี ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น รายการการ์ตูนก็ต้องเลือกให้เหมาะสม ไม่มีควมรุนแรงหรือเซ็กซี่เกินไป ไม่เน้นให้มีภาพของการสูบบุหรี่ หรือ ถ้าอยู่ในช่วงเลือกตั้ง ทางสถานีก็จะทำการเผยแพร่สาระความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการเลือกตั้งเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประชาชน นอกจากนี้ กฎระเบียบ กระแสสังคม ก็มีสวนด้วยเช่นกัน

“เป็นส่วนของข่าว แต่ในส่วนของพินิจจะทำได้ และควรทำอยู่แล้ว เช่น ไม่เสนอการตุ๋นที่มี ความรุนแรง หรือว่าเช็กซีเกินไป แล้วก็ไม่นั้นให้มีภาพนุหรี ตัวเอกไม่สูบบุหรี่”

(วิภาดา จตุยศพร, อ่างแล้ว)

“ตัวองค์กรถูกวางกรอบโดยภาครัฐ ผมคิดว่าจำเป็นจะต้องมี สมมติว่า มันกำลังจะเลือก ตั้ง ไม่ต้องรัฐบาลสั่งเลย อ.ส.ม.ท. จะต้องปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องเกี่ยวกับกลไก ประชาธิปไตย เตรียมความพร้อมสำหรับการเลือกตั้ง อันนี้ถือเป็นภาครัฐ ซึ่งเป็นประโยชน์ของรัฐ เราทำได้เอง ไม่ต้องมีคำสั่งของใคร ของนายกฯ”

(ธงทอง จันทรางศุ, อ่างแล้ว)

“กฎระเบียบ กระแสสังคม เศรษฐกิจ ก็ต้องมีผลเป็นธรรมดา เช่น ในขณะนั้นสังคมกำลัง มีสถานการณ์ กระแสการเมือง เลือกตั้ง เราก็ต้องปรับตัวเองให้ตอบสนองกระแสได้”

(ธงทอง จันทรางศุ, อ่างแล้ว)

สภาพเศรษฐกิจและการตลาด

เป็นที่ทราบอยู่แล้วว่าสถานีโทรทัศน์ย่อมมีการแข่งขันกันเพื่อแย่งชิงตลาดจากสถานีอื่น ไม่เพียงเท่านั้น สภาพเศรษฐกิจก็มีผลต่อการวางผังรายการด้วยเช่นกัน ถ้าเศรษฐกิจดี ก็จะทำให้ เกิดความคล่องตัวในการดำเนินกิจการ ผู้ประกอบการขายสินค้าได้ มีการลงทุนซื้อเวลาโฆษณา ทางสถานีขายเวลาได้ เป็นผลพวงที่ตามกันมา ในขณะเดียวกันเมื่อประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ตกต่ำ ทางสถานีก็ต้องมีการปรับแก้ไข เพื่อรองรับกับสภาพที่เกิดขึ้น ตามแต่กลวิธีของแต่ละองค์กร

ในส่วนของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 สภาพเศรษฐกิจเป็นปัจจัยตัวหนึ่งในการวางผังรายการ โดยเฉพาะในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทำให้รายการที่ไม่สามารถสู้กับภาวะทางการเงินไม่ไหว ก็ต้อง ถอดรายการออกไป บางรายการก็เกิดหนี้สินตามมา สำหรับในส่วนช่อง 9 ก็มีผลคือ ทำให้ต้นทุน ของรายการสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเช่าเวลา หรือการซื้อรายการ ส่งผลให้ทางสถานีมีค่าใช้จ่ายสูง ขึ้น และในบางครั้งต้องลดราคาเช่าเวลาให้กับรายการบางรายการที่เห็นว่ามีความคุ้มค่า ควรที่จะมี รายการนั้นอยู่ต่อไป เช่น รายการสำหรับเด็ก แต่รายการประเภทบันเทิงพวกรายการเพลง ไม่จำเป็นต้องลดราคา เพราะ เขาสามารถหารายได้ ทำให้อยู่รอดได้

“มีผลเหมือนกัน อย่างตอนค่าเงินดอลลาร์ขึ้น มีผลกระทบอยู่มากเหมือนกัน เพราะเดิมเราซื้อหนึ่งแค่ 25 บาทเท่ากับ 1 ดอลลาร์ มันเพิ่มเป็น 45 บาท ก็เท่ากับต้นทุนเพิ่มขึ้นมากเลย แก้ไขไม่ได้ ก็ต้องทุ่มทุนสูง ต้องซื้อหนึ่งในราคาที่สูงขึ้น”

(วิภาดา จตุยศพร, อ่างแล้ว)

“ด้านการตลาดมีผลต่อการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และการจัดผังรายการแน่นอน เพราะการตลาดต้องดูเรื่อง การเงิน เรทติ้ง มันเกี่ยวเนื่องกัน เพราะฉะนั้นด้านการตลาดมีผลสำคัญมากต่อการจัดผังรายการ”

(สุระ เกนทะนะศิล, อ่างแล้ว)

“สภาพเศรษฐกิจส่งผลต่อตัวช่อง 9 จะเห็นว่าในเวลาเศรษฐกิจตกๆ ช่วง 3-4 ปี ที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 40 มา การให้ส่วนลด การที่ให้มาตรการจูงใจ กับผู้ซื้อทั้งหลายก็เป็นเรื่องสำคัญ ที่จะเก็บรายการที่มีคุณค่าไว้ เช่น รายการสำหรับเด็ก บางรายการเราก็มีส่วนลดให้ 50 % จากอัตราปกติ เพื่อให้เขาสามารถอยู่ได้ ในระหว่างเศรษฐกิจอย่างนี้ รายการกีฬาเราอาจจะลดสัก 30 ถ้าเป็นรายการบันเทิง คอนเสิร์ต เพลง เราคงไม่ต้องลด เขาอยู่ได้ มาตรการในการให้ส่วนลด ก็เป็นเครื่องจูงใจ”

(ธงทอง จันทรางศุ, อ่างแล้ว)

“เศรษฐกิจสมัยนั้นก็ยังดีอยู่นะ มีผลนะ ก็มีการแข่งขันกันสูง อย่างสมัยคุณแสงชัย เศรษฐกิจบูม อะไรก็ดี แต่พอเศรษฐกิจพังก็มีหนี้สิน “

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“ลูกหนี้ ก็ต้องตามกันไป ก็ต้องฟ้อง ในช่วงเศรษฐกิจตก เมื่อปี 40 ก็มีผู้จัดรายการหลายรายก็อยู่ไม่รอด หนี้ก็อยู่ที่ประมาณ 500 ล้าน จากเดิมตั้ง 700-800 พยายามตามมาเรื่อย น่าจะได้ประมาณ 1 ใน 3 “

(ธงทอง จันทรางศุ, อ่างแล้ว)

ด้านประชากรศาสตร์

ไม่ว่าจะเป็น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ หรืออาชีพ ถือเป็นปัจจัยหนึ่งในการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบกลุ่มเป้าหมายของรายการ จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทางสถานีจะต้องทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้ชม เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงผังรายการให้เหมาะสม

ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 มีการวิจัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อนำพฤติกรรมผู้ชมมาทำการวางแผนรายการ และจะต้องดูด้วยว่าช่วงไหนใครทำอะไรอยู่ ตั้งแต่ตอนเช้าถึงกลางคืน แล้วนำมาทำการจัดผังรายการโดยวางแผนให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ไม่นั้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษ เพราะทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร แต่สำหรับผู้บริหารบางท่าน มีความคิดเห็นว่าการวางแผนโดยดูจากด้านประชากรศาสตร์นั้น ถือว่ามีความสำคัญน้อยมาก เป็นเพียงแคในทางทฤษฎี ซึ่งทางปฏิบัติอาจแถบจะไม่มีจริงเลย

“ด้านประชากรศาสตร์มีผลต่อการจัดผังรายการแน่นอนเพราะการจัดรายการต้องคำนึงถึงกลุ่ม เพศ อายุ หน้าที่การงาน รายได้ พื้นที่ สถานที่จัดคิวออกอากาศ ตามนิสัยของประชาชนไทย เพราะจะทำให้คนดูก็ต้องรู้ว่าวัฒนธรรมในสังคมที่เขาอยู่บ้านคูทิวิ จะต้องรู้ว่าช่วงไหนบ้าง ต้องเอาลักษณะของผู้ชมที่อยู่ที่บ้านมาวางแผนรายการ จัดคิวออกอากาศ”

(สุระ เกนทะนะศิล, อ่างแล้ว)

“ด้านประชากรศาสตร์มีผล โดยช่อง 9 จะวิจัยอยู่ตลอดเวลา ต้องดูพฤติกรรมของคน ตั้งแต่เช้าจนถึงนอน เราก็คงจัดรายการตามวิถีชีวิตของเขา ซึ่งต้องเปลี่ยนไปเรื่อยๆ”

(พรชัย ปิยะเกศิน, อ่างแล้ว)

“ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ชม ไม่ว่าจะเพศ อายุ อาชีพ เขาจะดูกว้างๆ เขาไม่ดูทฤษฎีเต็มที่ ทางทฤษฎีเป็นทางที่ดี แต่ปฏิบัติงานจริงๆ เขาไม่ลงทุนมาก เพราะการลงทุนมาก การทำวิจัยลึกไป อาจจะได้ข้อมูลที่ไม่มีประโยชน์ เพราะฉะนั้นจะใช้หลักทางวิชาการแค่ส่วนหนึ่ง แต่จะดูว่า เช่น เดว่าเด็กชอบดูการ์ตูน เมื่อเด็กดูการ์ตูน พ่อ แม่ ก็จะถูกด้วย สารคดี เป็นคนมีการศึกษาในเมืองดู ก็พัวเป็นคนบ้าคลั่งพวกหนึ่ง ละครก็คนบ้านนอก คนตลาด เขาก็ใช้แค่นั้น เขาไม่วัดโดยละเอียดเหมือนทางวิชาการ”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

“ด้านประชากรศาสตร์ ก็คงต้องเอามาดู ในแต่ห้วงเวลา ผู้ชม ก็คงแตกต่างกันไป เข้าวันหยุด ก่อน 9 โมง จะพบว่าเราการ์ตูนมาลง เพราะเราสำรวจตรวจดูแล้ว ผู้ชม คือ เด็ก ผู้ใหญ่ไม่ตื่น ถ้า หลัง 4 ทุ่มไปแล้วเด็กก็ไม่ดูแล้ว แต่เราไม่ใช่สถานีของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นการจัด ผังให้ครอบคลุมแต่ละกลุ่มให้มากที่สุด เน้นประโยชน์สาธารณะมากกว่า ไม่ว่าจะประชาชน กลุ่มไหน จะเป็น A B C ที่เราแบ่งตามฐานะเศรษฐกิจก็ดี คุณอยู่ในฐานะที่จะต้องมีโอกาสได้รับ ข้อมูลข่าวสาร โอกาสที่จะเป็นผู้รับชมรายการช่อง 9 “

(ธงทอง จันทรางศุ, อ่างแล้ว)

สำหรับอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก สำหรับสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 มีอุปสรรคที่สำคัญ คือ 1) ด้านการตลาดเป็นอุปสรรคที่สำคัญตัวหนึ่ง เพราะการทำรายการจะเป็นจะต้องมีสปอนเซอร์ มาสนับสนุนรายการ จำเป็นที่จะต้องหารายได้เข้าให้ได้ และอุปสรรคอีกตัว คือ 2) ด้านการเมือง ซึ่งส่งผลต่อการทำรายการ

“รายการตอนบ่ายก็ไม่มีใครเช่าเวลา ก็ต้องทำเอง ซึ่งมันเป็นช่วงไม่ดี บริษัทข้างนอกก็ไม่ต้องการเพราะเวลามันไม่ดี ก็ไม่มีคนดู รายการดีก็แปลก คนก็ไม่ดู บางทีก็น่าเบื่อ เหมือนเวลา ปล่อยทิ้ง”

(ชีพธรรม คำวิเศษณ์, อ่างแล้ว)

“อุปสรรคคือ ต้องเน้นเป้าหมายทางการตลาดแน่นอน มาเป็นอันดับแรก”

(จิระ ห่องสำเริง, อ่างแล้ว)

“อุปสรรคมีแน่นอน เพราะว่ารายการความรู้จะมีสปอนเซอร์น้อยกว่ารายการบันเทิงอย่าง ช่อง 3 ”

(สุระ เกนทะนะศิล, อ่างแล้ว)

“ส่วนช่อง 9 จะมีปัญหา คือคนนอกเข้ามาแทรกเยอะ ทำให้การจัดรายการลำบากมาก อันนี้ต้องดูว่า เช่น รายการฟรีของทางราชการเข้ามาแทรก ทำให้รายการที่จัดเป็นปกติ มันก็ปรับเปลี่ยนไป”

(มนตรี เจนวิทย์การ, อ่างแล้ว)

ดังนั้น จึงพอที่จะกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดผังรายการได้ว่า ในการจัดผังรายการมีปัจจัยต่างๆ มากมายที่ส่งผลกระทบต่อ การปรับเปลี่ยนตัวผัง สำหรับสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. สามารถกล่าวได้ว่าปัจจัยหลักของการปรับผังจะขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้ดำเนินการ อ.ส.ม.ท. ที่เข้ามาบริหารงานในแต่ละยุค ซึ่งแต่ละคนก็จะมีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกันออกไป แม้ว่าจะแตกต่างกันที่วิสัยทัศน์ของแต่ละท่าน แต่ก็ยังคงต้องปฏิบัติเช่นเดียวกันคือต้องทำตามหน้าที่ขององค์กร คือ ผังรายการที่สะท้อนออกมาจะต้องมุ่งเน้นทำเพื่อสังคม และต้องสามารถดำเนินธุรกิจได้เนื่องจากการที่เป็นองค์กรรัฐวิสาหกิจ โดยทั้ง 2 ข้อนี้ก็จะต้องคล้องกับพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์กรสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

ในขณะที่นโยบายของผู้ดำเนินการ อ.ส.ม.ท. ถือเป็นปัจจัยหลัก และเป็นปัจจัยสำคัญของภายในองค์กรด้วย นอกจากนี้ ทางสถานีจำเป็นต้องศึกษาถึงสภาพแวดล้อมเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการจัดผังรายการอีกด้วยเช่นกัน ดังนั้น ปัจจัยภายนอกจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยภายใน

ตัวเลขวัดระดับความนิยมหรือเรตติ้ง เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการจัดผังรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ซึ่งค่าเรตติ้งมีผลต่อทางด้านการตลาด ซึ่งนำมาใช้ประกอบในการวางผังว่ารายการใดที่สามารถทำรายได้ได้บ้าง โดยรายการที่มีเรตติ้งสูงก็จะมีโฆษณาเข้ามา รายการมีรายได้ ทางสถานีก็มีรายได้จากทางรายการอีกต่อหนึ่ง ช่อง 9 จะมีบริษัท เอ.ซี.เนลสันเป็นผู้ทำการวัดเรตติ้งให้กับทางสถานี สำหรับปัจจัยภายนอกอีกตัวที่ถือว่ามีความสำคัญมากในการจัดผังรายการนั้นก็ คือ แรงบังคับทางการเมือง ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ถูกการเมืองหรือรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศในแต่ละยุค มาคอยกำหนดและวางกรอบในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารมาโดยตลอด ที่เห็นเด่นชัดก็คือในส่วนของรายการข่าว ที่มักจะถูกสั่งหรือมีมาตรการห้ามอยู่เป็นประจำ

ปัจจัยภายนอกตัวต่อมาก็คือ สภาพเศรษฐกิจ สำหรับทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 จะมีผลกระทบต่อทางรายการที่ไม่สามารถหารายได้เข้ารายการ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมาไม่ว่าจะการถอดออกจากผังรายการหรือการเป็นหนี้ โดยทางสถานีก็มีวิธีแก้ไขในระดับหนึ่งคือ การลดค่าเช่าเวลาให้กับรายการที่มีคุณค่า และปัจจัยภายนอกตัวสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งทางสถานีจะมีการวิจัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้ชมแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ในการวางผังรายการ แต่ในส่วนของเทคโนโลยี กล่าวได้ว่าไม่มีผลต่อการจัดผังรายการของสถานี แต่เป็นการเพิ่มศักยภาพทางด้านรายการให้เกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้น

ในการจัดผังรายการไม่ว่าจะมีปัจจัยภายในหรือภายนอก ในการปฏิบัติงานจริงก็ต้องเกิดปัญหาขึ้นทั้งนั้น ทางสถานีเองก็ประสบกับปัญหาต่างๆด้วยเช่นกัน ซึ่งพอจะกล่าวโดยรวมได้คือ ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และระบบการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการทำงานแบบระบบราชการ ศักยภาพในการผลิตรายการ การไม่ร่วมมือกันของหน่วยงานในองค์กร รวมถึงการขัดแย้งกันของบุคลากรในองค์กรด้วย ปัญหาเหล่านี้ถือเป็นอุปสรรคในการจัดผังรายการที่เกิดภายในองค์กร นอกจากนี้ ยังมีอุปสรรคจากปัจจัยภายนอกอีก นั่นก็คือการนำมาซึ่งรายได้เพื่อรายการต่างๆอยู่รอด เมื่อรายการอยู่รอดสถานีก็มีรายได้เข้า และอีกอย่างคือการถูกวางกรอบทางด้านการเมืองซึ่งเป็นปัญหาอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ เมื่อทำการวิเคราะห์ผังรายการของทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ตลอด 25 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่เริ่มต้น (2520) จนถึงปัจจุบัน (2544) จะทำให้สามารถเข้าใจเกี่ยวกับการจัดผังรายการของทางสถานีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงปัจจัยและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของรายการในลักษณะต่างๆ ซึ่งพอจะกล่าวได้ดังนี้

รายการประเภทข่าว ความรู้ และการศึกษา

สำหรับรายการประเภทนี้สามารถจำแนกได้เป็น 2 แบบ คือ รายการที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆเลย และรายการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

1. รายการที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆเลย ซึ่งพอจะแบ่งได้ 2 แบบ คือ

1.1 รายการที่อยู่ในผังเช่นเดิม โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเวลาหรือย้ายเวลาไปมา ซึ่งพอจะยกตัวอย่างรายการเด่นๆ ได้ดังนี้

รายการข่าว จัดเป็นรายการที่เป็นภาพลักษณ์ของทางสถานี โดยรายการข่าวได้ถูกนำเสนอมาโดยตลอดตั้งแต่ก่อตั้งสถานีจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นนโยบายหลักของทางสถานี รายการข่าวที่นำเสนอ นั้น ตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบันจะมีการนำเสนอหลายช่วงเวลา แต่ในช่วงแรกคือ ปี พ.ศ. 2520 จะมีการนำเสนอข่าวแค่สามเวลาเท่านั้น คือ 20.00-20.40 น. ในวันจันทร์ถึงศุกร์ 11.00-11.30 น. และ 20.00-21.40 น. ในวันเสาร์และอาทิตย์ และหลังจากปี พ.ศ. 2520 ก็มีการเพิ่มช่วงเวลาต่างๆอีกหลายช่วงไม่ว่าจะเป็นข่าวในช่วงเช้า ข่าวเที่ยง ข่าวเย็น เป็นต้น ก็ล้วนแต่มีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเข้าและตัดออกบ้างในแต่ละปี แต่พอที่จะสรุปช่วงเวลาที่สำคัญและยังคงออก

อากาศเช่นเดิมอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่อดีตจนมาถึงปัจจุบันนั่นก็คือ ช่วงข่าวภาคค่ำหรือข่าวภาคเวลา 19.00-21.00 น.โดยประมาณ ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาข่าวที่สำคัญและยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ จะสังเกตได้ว่าข่าวในช่วงเช้า คือ ข่าวภาคเช้าหรือข่าวยังคงมีอยู่ในผังมาโดยตลอด รวมถึงข่าวภาคเด็กหรือข่าวเที่ยงคืน (ซึ่งข่าวภาคเช้าหรือข่าวยังคงมีขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นปีแรกที่เริ่มต้นทำการออกอากาศในช่วงภาคเช้าถึงภาคค่ำของวันจันทร์ถึงศุกร์และทำการปิดสถานีหลังเที่ยงคืน) สาเหตุที่รายการข่าวมีลักษณะดังกล่าวอาจเนื่องมาจากรายการข่าวถือเป็นรายการที่ต้องจัดทำขึ้นให้เป็นไปตามนโยบาย แต่จะมีการเพิ่มลดช่วงเวลาอยู่บ้างก็คงมีสาเหตุจากการที่ผู้บริหารที่เข้ามาบริหารมีปรับเปลี่ยนและสร้างภาพในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็ยังคงต้องรักษาเกณฑ์ในการนำเสนอด้วยเช่นกัน และยังอาจจะกล่าวได้อีกว่าการที่เพิ่มช่วงเวลาข่าวหลายๆช่วงหรือการแทรกเวลาข่าวตามรายการต่างๆคงเป็นเพราะต้องการที่จะนำเสนอข่าวให้ทันต่อสถานการณ์ต่างๆได้อย่างทันท่วงที

ตารางที่ 18 แสดงช่วงเวลาเสนอข่าวของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-2544

ปี	ข่าวภาคเช้า (6.00-8.00)		ข่าวภาคเที่ยง (11.00-13.00)		ข่าวภาคค่ำ (19.00-21.30)				ข่าวภาค 22.00 น. (22.00-24.00)		ข่าวเที่ยงคืน (24.00-01.00)	
	6.00	7.00	11.00	12.30	19.00	19.30	20.00	20.00	22.00	22.50	24.00	00.30
	7.00	8.00	12.30	13.00	20.50	21.40	20.45	21.25	22.50	23.50	00.30	00.50
2520												
2521												
2522												
2523												
2524												
2525												
2526												
2527												
2528												
2529												
2530												
2531												
2532												
2533												
2534												
2535												
2536												
2537												
2538												
2539												
2540												
2541												
2542												
2543												
2544												

คือ ช่วงเวลาที่เสนอข่าว

จากตารางพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2520-2529 จะมีการเสนอข่าวเน้นเฉพาะในช่วงข่าวภาคค่ำ เวลา 20.00-20.45 น.(2520-2527) เวลา 20.00-21.25 น. (2528-2529) ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2530-2534 ก็ยังคงเน้นเสนอข่าวในช่วงภาคค่ำเช่นกัน แต่ย้ายเวลาเป็น 19.30-21.40 น. โดยประมาณ ในขณะที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535-2544 จะมีการเสนอข่าวหลายช่วง คือ ข่าวภาคเช้า เวลา 6.00-7.00 น. และ 7.00-8.00 น. ข่าวภาคเที่ยง เวลา 11.00-12.30 น. และ 12.30-13.00 น. ข่าวภาคค่ำ เวลา 19.00-20.50 น. (2535-2543) เวลา 20.00-20.45 น. (2544) ข่าวภาคเที่ยงคืน เวลา 24.00-00.30 น. (2535-2538) เวลา 00.30-00.50 น. (2539-2543) โดยประมาณ สำหรับปี 2544 ไม่มีการนำเสนอรายการข่าวเที่ยงคืน นอกจากนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2544 มีการเพิ่มการเสนอข่าวภาค 22.00 น. ขึ้นอีกช่วง

ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ให้ความสำคัญกับรายการข่าวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และเริ่มเห็นเด่นชัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา

1.2 รายการอยู่ในผังแต่มีการย้ายเวลาบ้าง ซึ่งพอจะยกตัวอย่างรายการเด่นๆ ได้ ดังนี้

รายการปัญหาชีวิตและสุขภาพ ซึ่งเป็นรายการประเภทสาระความรู้ ที่เริ่มออกอากาศตั้งแต่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2520 จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2544 ก็ยังคงออกอากาศอยู่ แต่รายการดังกล่าวจะมีการย้ายเวลาไปจากเวลาเดิมบ้าง บางครั้งย้ายจากวันธรรมดา คือ จันทร์ถึงศุกร์ ไปออกอากาศในวันเสาร์หรืออาทิตย์ แต่ว่าเมื่อสังเกตจะพบว่าช่วงเวลาที่รายการดังกล่าวมักจะถูกจัดไว้ในผังรายการก็คือช่วงเวลาหลังรายการข่าวภาคค่ำ (19.0-21.00 โดยประมาณ) อาจจะได้ว่าเป็นรายการประเภทสาระความรู้รายการเดียวที่อยู่ในผังมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งพอจะบอกถึงสาเหตุที่รายการดังกล่าวต้องย้ายเวลาบ่อยครั้ง เพราะจัดเป็นรายการที่เป็นประโยชน์ซึ่งเป็นไปตามนโยบาย แต่เป็นรายการที่ไม่มีรายได้หรือสร้างรายได้ให้กับทางสถานีน้อย ดังนั้นเมื่อมีรายการใดที่พอจะสามารถทำรายได้ได้มากกว่า รายการดังกล่าวก็จำเป็นที่จะต้องโดนย้ายเวลาไปอยู่ในช่วงเวลาอื่นเพื่อให้เวลากับรายการที่หารายได้ได้เข้ามาแทน

2. รายการที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย หรือมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งพอจะยกตัวอย่างรายการได้ดังนี้

รายการประเภทการศึกษา ซึ่งได้แก่ รายการของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และรายการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช โดยรายการของมหาวิทยาลัยรามคำแหงเริ่มมีครั้งแรกตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2520 ซึ่งรายการจะมีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของเวลาออกอากาศอยู่ตลอดเวลา บางช่วงออกอากาศในภาคบ่าย บางช่วงออกอากาศในภาคเช้า บางเดือนรายการถูกตัดออกจากผังรายการแต่ในเดือนต่อมาก็มีการนำกลับเข้ามาในผังรายการใหม่ ซึ่งรายการมหาวิทยาลัยรามคำแหงจะมีลักษณะเช่นนี้อยู่ตลอดเวลาและไม่สามารถสรุปได้แน่นอนว่ารายการจะมีการเปลี่ยนแปลงเวลาไปอยู่ในช่วงเวลาใดหรือมีการนำเข้าและออกจากผังในช่วงเวลาใด เพราะรายการมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างบ่อยมาก ซึ่งรายการดังกล่าวมีการออกอากาศมาถึงประมาณปี พ.ศ. 2527 หลังจากนั้นก็ไม่มีการออกอากาศอีก ในขณะที่รายการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช เริ่มมีการออกอากาศมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา จนมาถึงปี พ.ศ. 2539 โดยมีการเปลี่ยนแปลงเวลาในการออกอากาศอยู่เสมอ ซึ่งสังเกตได้ว่าเวลาที่ออกอากาศอยู่ค่อนข้างบ่อยได้แก่เวลาประมาณ 8.00-9.00 น. ในวันจันทร์ถึงศุกร์ และในวันเสาร์-อาทิตย์หลังข่าวภาคค่ำ ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนั้น เพราะรายการดังกล่าวเป็นรายการที่ทำเฉพาะกลุ่มเท่านั้นไม่ได้เพื่อมวลชน คนที่มีการศึกษาโดยมากก็จะไม่ดู รวมถึงเวลาที่ออกอากาศก็เป็นเวลาที่ไม่ตรงกับคนดู คือ เป็นเวลาที่ไม่มีผู้ชมดูรายการมาก แต่ที่รายการยังสามารถอยู่ในผังได้ก็คงเป็นเหตุผลเช่นเดียวกับรายการปัญหาชีวิตและสุขภาพคือ เป็นรายการที่มีประโยชน์และตรงตามนโยบาย

รายการประเภทบันเทิง

รายการการ์ตูนจัดเป็นรายการที่มีลักษณะเด่นที่สุดในประเภทรายการบันเทิง ถือได้ว่าเป็นรายการที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆเลย จากการสังเกตพบว่ารายการการ์ตูนเป็นรายการบันเทิงรายการเดียวที่ยังคงอยู่ในผังรายการเวลาเดิมโดยไม่มีการปรับเปลี่ยนใดๆ คือ รายการอยู่ในผังเช่นเดิม โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเวลาหรือย้ายเวลาไปมา

รายการการ์ตูน สังเกตได้ว่ารายการการ์ตูนเป็นรายการที่มีมาตั้งแต่ก่อตั้งองค์กร ปี พ.ศ.2520 แต่ในช่วงแรกนั้นรายการการ์ตูนจะเสนอไม่เกิน 30 นาที ซึ่งจะอยู่ในช่วงเวลาก่อนหรือหลังข่าวภาคค่ำในวันจันทร์ถึงศุกร์ ในขณะที่วันเสาร์และอาทิตย์จะมีการนำเสนอในช่วงเช้าซึ่งก็ยังคงมีเวลาที่ไม่แน่นอน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายการการ์ตูนก็ถูกจัดในผังรายการใน

ช่วงเวลา 8.30-11.30 น. โดยประมาณของวันเสาร์และอาทิตย์ และตั้งแต่นั้นจนมาถึงปัจจุบัน (2546) จัดได้ว่าเป็นรายการบันเทิงที่อยู่คงทนมาโดยตลอด และถือได้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นเวลาของรายการการ์ตูนเพียงรายการเดียวซึ่งก็ยังไม่เคยมีการปรับเปลี่ยนหรือย้ายรายการการ์ตูนไปอยู่เวลาอื่นๆ จนกลายเป็นภาพลักษณ์ของสถานีรายการหนึ่ง ซึ่งพอจะสามารถบอกถึงสาเหตุได้ เพราะเป็นรายการที่มีเรตติ้งสูง ซึ่งทางสถานีช่องอื่นไม่สามารถที่จะแข่งได้ในช่วงเวลาดังกล่าว คือ ช่วงเช้าของวันเสาร์และวันอาทิตย์ ถือได้ว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมเพราะเป็นวันหยุดและตรงกับกลุ่มเป้าหมายของรายการการ์ตูนอย่างมาก ซึ่งกลุ่มเป้าหมายก็คือกลุ่มเด็ก นอกจากนี้ รายการการ์ตูนยังเป็นรายการที่ทางสถานีมีมาตั้งแต่แรกเริ่ม จนทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความจงรักภักดีต่อตัวรายการ ส่งผลต่อกลุ่มโฆษณาที่ต้องการลงโฆษณาลินค้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กจนทำให้ทางสถานีสามารถสร้างรายได้ได้อย่างมากในช่วงเวลาดังกล่าว

รายการประเภทสาระบันเทิง

รายการประเภทสาระบันเทิงที่มีลักษณะเด่นจนถึงได้รับรางวัลในปีต่างๆ จะเป็นรายการแนวส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วรายการแนวนี้จะมีการโยกย้ายเวลา การเพิ่มหรือถอดออกจากรายการเหมือนกับรายการประเภทอื่น แต่จะมีรายการอยู่เพียงรายการเดียวที่ยังคงอยู่ในผังรายการโดยไม่มีการย้ายเวลาไปอยู่เวลาอื่น

รายการอยู่อย่างไทย จัดเป็นรายการประเภทสาระบันเทิงที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในปี พ.ศ. 2539 เพราะเป็นรายการที่ได้รับรางวัลโทรทัศน์ทองคำ ในฐานะที่เป็นรายการสารคดียาวส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมดีเด่น และหลังจากนั้นรายการนี้ก็อยู่ในผังรายการของสถานีมาโดยตลอด ซึ่งทางสถานีได้วางรายการนี้ไว้ในช่วงเวลา 9.00-9.30 น. ของวันจันทร์ โดยสาเหตุที่รายการนี้ยังคงอยู่ในผังรายการคงมีสาเหตุหลายประการ คือ เนื่องจากเป็นรายการที่มีความเป็นบันเทิงแฝงอยู่ด้วย จึงทำให้รายการสามารถที่จะสร้างรายได้ให้กับตนเองได้ อีกทั้งยังมีความเป็นสาระแฝงอยู่เช่นกันจึงทำให้ตรงกับนโยบายของช่อง นอกจากนี้รายการยังประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัล ดังนั้นการรักษารายการนี้ให้คงอยู่จึงเป็นสิ่งที่สมควรกระทำเพื่อที่จะได้เป็นการแสดงให้เห็นว่าทางสถานีมีรายการที่มีคุณภาพและประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลดังกล่าว

นอกจากนี้ หากกล่าวถึงเรื่องการเพิ่มหรือถอดรายการต่างๆ จากผังรายการก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญเช่นกันที่จะทำให้เข้าใจผังรายการได้ดีขึ้น ซึ่งต่อจากนี้จะเป็นการกล่าวแบบควบคู่กันไประหว่างรายการที่นำมาเพิ่มและรายการที่ถูกถอดออกจากผังรายการ ถือได้ว่ารายการที่นำเข้ามา

เพิ่มหรือถอดออกก็มีเป็นจำนวนมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น จึงจะกล่าวในลักษณะช่วงยุคที่มีการเพิ่มและถอดรายการที่ปรากฏมากอย่างเห็นเด่นชัด ซึ่งพอจะยกตัวอย่างได้ดังนี้

ในช่วงปี 2539-2540 ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงที่ทางสถานีประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำทำให้รายการต่างๆมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากเพราะเนื่องจากผู้ผลิตบางรายไม่สามารถที่จะสร้างรายได้ให้กับรายการได้ ทำให้หลายรายการจำเป็นที่จะต้องหลุดออกจากผังรายการ ซึ่งเห็นได้ว่าในปี 2539 (ในขณะนั้น ปี 2539-2540 เป็นช่วงที่ทางสถานีนำเสนอรายการตลอด 24 ชั่วโมง) ตั้งแต่เดือนกันยายนจนถึงธันวาคม มีการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดคือ ในเรื่องของ การปรับเปลี่ยนเวลาในการแพร่ภาพออกอากาศ คือ ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ จากเดิมออกอากาศตั้งแต่ 5.30-5.30 น. (24 ชม.) ก็ลดเวลาลงเป็นออกอากาศ 5.30-2.20 น. โดยรายการต่างๆที่ลดลงไปเป็นรายการตั้งแต่ช่วงเวลา 2.20 น. ไปจนถึง 5.30 น. ซึ่งล้วนเป็นรายการประเภทบันเทิงทั้งสิ้น แต่ก็มีมีการปรับเพิ่มเวลาให้กับรายการข่าวและรายการสาระประโยชน์ โดยเพิ่มเวลาขึ้นประมาณ 5-10 นาที แต่เมื่อปี 2540 ก็เริ่มกลับมาออกอากาศตลอด 24 ชั่วโมงเช่นเดิม โดยเวลาที่เพิ่มขึ้นก็คือ การนำรายการที่ถอดไปช่วงเดือนกันยายนถึงธันวาคม 2539 กลับเข้ามาในผังใหม่ แต่พอช่วงปลายปี 2540 ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงธันวาคม ก็เริ่มมีการเพิ่มถอดรายการอีก ซึ่งในเดือนกันยายน รายการที่ถอดออกส่วนมากเป็นรายการประเภทบันเทิง และรายการที่เพิ่มเข้ามาจะเป็นรายการประเภทสาระความรู้ ซึ่งจะเน้นเฉพาะในวันจันทร์ถึงศุกร์ ส่วนรายการที่เปลี่ยนในวันเสาร์จะเป็นการนำรายการบันเทิงออกและนำรายการบันเทิงรายการใหม่เข้ามาแทน ต่อมาในเดือนตุลาคมถึงธันวาคมก็เริ่มทำการลดเวลาออกอากาศจาก 5.30-5.30 น. (24 ชม.) เป็น 5.30-3.30 น. โดยรายการตั้งแต่ 3.30-5.30 น. ถูกตัดออกหมดซึ่งเป็นรายการประเภทบันเทิง สาเหตุการเพิ่มหรือถอดรายการอาจเนื่องมาจากการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเพื่อเป็นการลดต้นทุนและรายการต่างๆให้ลดลง นอกจากนี้รายการที่ไม่มีเรตติ้งไม่สามารถสร้างรายได้จนผู้ผลิตมีไม่เงินจ่ายทางสถานีก็เป็นอีกสาเหตุให้รายการหลุดผัง ในขณะที่ด้านการเมืองก็คงมีส่วนสำคัญอีกเช่นกัน ซึ่งพอจะยกตัวอย่างการถอดรายการลานบ้านลานเมือง ที่ถูกถอดออกจากผังรายการในช่วงปี 2544 ด้วยสาเหตุที่เป็นรายการที่มีก๊วลว่าเป็นรายการที่มีการแทรกแซงสื่อ จึงเป็นผลทำให้รายการต้องหลุดผังรายการไป